

नेकपा (मसाल) को सङ्क्षिप्त इतिहास

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
इतिहास विषयमा स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको दशौँ
पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

प्रकाश सिंह थापा

इतिहास केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, कीर्तिपुर

२०६६

सफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट इतिहास विषयमा स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रकाश सिंह थापा “नेकपा (मसाल) को सङ्क्षिप्त इतिहास” विषयमा तयार पारिएको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा रही सुपरिवेक्षणमा तयार पार्नु भएको हो । प्रस्तुत शोधपत्रलाई मूल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
डा. घनश्याम भट्टराई

सह-प्राध्यापक

शोध निर्देशक

इतिहास केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि., कीर्तिपुर

मिति : २०६६।४।१४

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घाय
इतिहास केन्द्रीय विभाग

स्वीकृति - पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घाय अन्तर्गत इतिहास विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि प्रकाश सिंह थापाद्वारा तयार पारी प्रस्तुत गरिएको “नेकपा (मसाल) को सङ्क्षिप्त इतिहास” विषयक शोधपत्र इतिहास विषयको स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

विभागीय प्रमुख

.....
डा. तीर्थप्रसाद मिश्र

शोध निर्देशक

.....
डा. घनश्याम भट्टराई

बाह्य परीक्षक

.....
प्रा. निराजन शर्मा

मिति : २०६६।५।२८

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा समाजशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत इतिहास विषयको दोस्रो वर्षको शोधपत्रको निम्ति “नेकपा .(मसाल) को सङ्क्षिप्त इतिहास” इतिहासविभागले अनुमति दिएकोले सर्वप्रथम इतिहास केन्द्रीय विभागप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

यो शोधपत्र तयार पार्नको निम्ति लेखनकार्यको प्रारम्भदेखि नै यस विषयसँग सम्बन्धित स्रोत, सामग्री, अध्ययन र लेखनको बारेमा निर्देशन र सुझाव दिनुहुने शोध निर्देशक डा. घनश्याम भट्टराईप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । उहाँले शोधपत्रको लेखनको प्रारम्भदेखि अन्तसम्म अमूल्य सुझाव, सल्लाह र निर्देशन दिनुभई परिष्कृत शोधपत्र तयार गर्नको निम्ति सहयोग गर्नु भएकोले हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

यस शोधपत्र तयारीको निम्ति आवश्यक सहयोग गर्ने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुरलाई पनि हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोधपत्रलाई समयमै टंकण गरी सहयोग पुर्याउने कीर्तिपुर एकेडेमिक कम्प्युटर लिङ्की कमला श्रेष्ठ प्रति पनि धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

प्रकाश सिंह थापा

विषयसूची

सिफारिस पत्र	i
स्वीकृति पत्र	ii
कृतज्ञता ज्ञापन	iii
विषय सूची	iv
शब्द सङ्क्षेप	viii

परिच्छेद – एक

परिचय

१.१	शोध शीर्षक	1
१.२	शोधकार्यको प्रयोजन	1
१.३	विषय परिचय	1
१.४	समस्या कथन	2
१.५	शोधपत्रको उद्देश्य	3
१.६	पूर्व कार्य समीक्षा	3
१.७	शोधपत्रका औचित्य, महत्व र उपयोगिता	5
१.८	शोधपत्रको सीमाङ्कन	6
१.९	सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	6
१.१०	शोधपत्रको रूपरेखा	6

परिच्छेद – दुई

नेपालमा कम्युनिष्ट आन्दोलनको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

२.१	विश्व कम्युनिष्ट आन्दोलनको पृष्ठभूमि	7
२.२	नेपालमा कम्युनिष्ट पार्टीको स्थापना	13
२.३	द्वितीय महाधिवेशन : दक्षिणपन्थी अवसरवादका संक्रमण	21

परिच्छेद – तीन
नेपालको कम्युनिष्ट आन्दोलनमा चौथो महाधिवेशन

३.१	चौमको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	३९
३.२	चौथो महाधिवेशनको नीति र कार्यक्रम	३३
३.३	राजतन्त्र र पञ्चायती व्यवस्थाका विरुद्ध सङ्घर्ष	३८
३.४	नेकपा चौममा रहेका विवाद र अन्तर्विरोध	४४
३.५	चौथो महाधिवेशनमा फुट र विभाजन	४९

परिच्छेद – चार
नेकपा (मसाल) को सङ्क्षिप्त परिचय

४.१	नेकपा (मसाल) का परिचय	५३
४.२	पार्टीको सङ्गठनात्मक ढाँचा र प्रणाली	५५
४.३	न्यूनतम कार्यक्रम	५६
४.४	परराष्ट्र नीति	५९
४.५	समाजवाद र साम्यवाद	६०
४.६	जनवर्गीय सङ्गठन	६१
४.७	प्रवासमा जनसङ्गठन	६१
४.८	राष्ट्रिय जनमोर्चा	६२
४.९	पार्टीको मुखपत्र	६४
४.१०	पार्टी स्कूल	६४
४.११	नेपाली समाजको वर्ग विश्लेषण	६४
४.१२	अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध	६५

परिच्छेद – पाँच
नेकपा (मसाल) को उदय र पाँचौँ महाधिवेशन

५.१	नेकपा (मसाल) को पाँचौँ महाधिवेशन	६८
५.२	नेकपा (मसाल) मा फुट र विभाजन	७१
५.३	नेकपा (मसाल) को सैद्धान्तिक पक्ष	७३
५.४	मशाल र मसालबीचको विवाद	७६

परिच्छेद – छ
२०४६ को जनआन्दोलन र नेकपा (मसाल)

६.१	२०४६ को जनआन्दोलनको पृष्ठभूमि	७८
६.२	२०४६ को ऐतिहासिक जनआन्दोलन र नेकपा (मसाल) को भूमिका	८४

परिच्छेद – सात
२०४८ को संसदीय चुनावको बहिष्कार र त्यस पश्चात्को
एक दशकको मूल्याङ्कन

७.१	संसदीय चुनावको बहिष्कार	९२
७.२	एक दशकको मूल्याङ्कन	९६
७.३	छैठौँ महाधिवेशन	१०१

परिच्छेद – आठ
२०६२/०६३ को जनआन्दोलन र नेकपा (मसाल) को सातौँ महाधिवेशनको पृष्ठभूमि

८.१	०६२/०६३ को जनआन्दोलन र नेकपा (मसाल)	१०४
८.२	नेकपा (मसाल) को सातौँ महाधिवेशनको पृष्ठभूमि	११२

परिच्छेद – नौ

उपसंहार

९.१	विषय प्रवेश	118
९.२	विश्व कम्युनिष्ट आन्दोलनका रक्षात्मक अवस्था	119
९.३	टुटफुट र विभाजनको निरन्तर सिलसिला	122
९.४	प्रजातान्त्रिक आन्दोलनमा महत्वपूर्ण योगदान	124

परिशिष्ट

सन्दर्भग्रन्थ सूची

शब्द-सङ्क्षेप

अनेरास्ववियु	=	अखिल नेपाल राष्ट्रिय स्वतन्त्र विद्यार्थी युनियन
एम.वि.सिंह	=	मोहनविक्रम सिंह
एमाले	=	एकीकृत मार्क्सवादी-लेनिनवादी
ऐंगेल्स	=	फ्रेडरिक ऐंगेल्स
के.स.	=	केन्द्रीय समिति
ने.क.पा.	=	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी
ने.का.	=	नेपाली कांग्रेस
ने.रा.वि.फे.	=	नेपाल राष्ट्रिय विद्यार्थी फेडरेशन
ने.म.कि.पा.	=	नेपाल मजदुर किसान पार्टी
ने.वि.	=	नेपाल विद्यार्थी संघ
पा.टि.सं.	=	पाद टिप्पणी संख्या
पि.एल.	=	पुष्पलाल
पि.वि.	=	पोलिटब्युरो
एम.एल.पि.डि.	=	मार्क्सवादी लेनिनवादी पार्टी, जर्मनी
पि.वि.एम.	=	पोलिटब्युरो मेम्बर
वि.पि.	=	विश्वेश्वरप्रसाद
मार्क्स	=	कार्लमार्क्स
रिम	=	अन्तर्राष्ट्रिय क्रान्तिकारी आन्दोलन
ले.	=	लेखक
सम्पा.	=	सम्पादक